

ETT GYMNASIUM I STÄLLET FÖR TRE

Gymnasieutredningens med spänning väntade betänkande ger en rad djärva förslag om gymnasiet omgestaltning. Ett enda gymnasium skall ersätta de tre nuvarande gymnasieformerna, allmänt gymnasium, tekniskt gymnasium och handelsgymnasium. Detta enda gymnasium skall erbjuda fem olika studievägar: naturvetenskaplig, samhällsvetenskaplig, humanistisk, ekonomisk och teknisk.

Det nya gymnasiet skall vara ett tillvalsgymnasium. I första årskursen läser eleverna inom samtliga studievägar i stort sett samma ämnen. I de följande årskurserna minskar den gemensamma kärnan av ämnen successivt. Eleverna får i stället välja till ämnen så att de förs in på de olika studievägarna. Hela tiden skall det dock vara möjligt att rätta till felval och gå över från en studieväg till en annan.

Gymnasiet uppgifter sammanfattar utredningen i fyra huvudpunkter. Det skall ge:

- Specialförberedelser som varierar allt efter elevernas yrkes- och studieinriktning.

- Kommunikationsfärdigheter i form av gedigna kunskaper i svenska språket samt ett, två eller flera moderna språk samt vissa matematiska färdigheter framför allt av statistisk art.

- Allmänna studietekniska färdigheter.

- Samhällsorientering — nationell och internationell. Teknisk och naturvetenskaplig orientering. Övrig kulturell orientering, d. v. s. om litterära, estetiska, religiösa, filosofiska och psykologiska frågor. I detta fall blir det fråga om ett historiskt perspektiv men också, där så är möjligt, ett framåtblickande.

Gymnasiet måste dessutom vara personlighetsutvecklande. Det skall ge eleverna en kritisk skolning och vana att planera och självständigt genomföra arbetsuppgifter.

Fackgymnasieutbildning åt fler

En huvudlinje i gymnasieutredningens förslag är att gymnasial utbildning bör göras tillgänglig för så många ungdomar som möjligt. Särskilt viktigt är det att ekonomisk och teknisk utbildning blir mera lättillgänglig än nu. Fackgymnasieutbild-

ningen måste därför spridas till flera platser än hittills.

Om detta skall bli möjligt måste allmänna och yrkesutbildade studievägar sammanföras inom ett gymnasium. I stället för att som hittills erbjuda eleverna att välja mellan tre olika gymnasier — allmänna gymnasiet, handelsgymnasiet och tekniska gymnasiet — bör man upprätta ett enda gymnasium, som bjuder allmän, ekonomisk och teknisk studiegång.

Detta gymnasium bör i början vara svagt differentierat med samma eller liknande kurser för större delen av eleverna. Differentieringen ökar i de högre årskurserna. Innehållet i samtliga lärokurser bör ha en gemensam kärna av ämnen, vilken är stor i gymnasiet början och sedan minskar. Utöver dessa ämnen innehåller ett gymnasium av förelaggen typ ett antal tillvalsämnen, olika för skilda studievägar.

Tre studievägar ersätter allmänna gymnasiet

De humanistiska, samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga studievägarna eller lärokurserna motsvarar tillsammans i stort sett det nuvarande allmänna gymnasiet även om innehållet i många avseenden blir ett annat.

Det nya gymnasiet konstrueras enligt utredningens förslag så att utbildningsvägarna leder till så breda mottagargrupper som möjligt. Elevernas önskemål har man också tagit hänsyn till.

Naturvetarna får en gemensam naturvetenskaplig lärokurs, oavsett om de är inriktade mot fortsatt utbildning på det teknisk-naturvetenskapliga eller det medicinsk-biologiska området. Kursen ger speciell utbildning i matematik, fysik, kemi och biologi. Härtill kommer — liksom för alla gymnasier — svenska, moderna språk samt orientering om svenskt och internationellt samhällsliv och om kulturella frågor i bl. a. samhällskunskap och historia.

De utbildningsvägar ovanför gymnasiet som svarar för juridisk, samhällsvetenskaplig, historisk och ekonomisk utbildning beräknas i framtiden ha ett mycket stort rekryteringsbehov. Därför finns det anledning att ordna en samhällsvetenskaplig lärokurs i gymnasiet. I denna ingår mera omfattande undervisning i bl. a. samhällskunskap, matematik, psykologi och naturvetenskap.

Latin blir inte obligatoriskt ämne.

Kraven på latinkunskaper, som är mycket begränsade hos den mottagargrupp det är frågan om, tillgodoses genom ett nytt ämne, kallat jämförande språkkunskap, i vilket bl. a. ingår också latinsk ordbildningslära. De elever som vill läsa latin kan dock välja detta ämne. Det får ske på bekostnad av undervisning i bl. a. moderna språk.

Även grekiska skall kunna väljas på detta sätt. Den humanis-

ETT NYTT GYMNASIUM

kallar gymnasieutredningen sitt betänkande. De viktigaste förslagen sammanfattas i följande punkter:

- Det nya gymnasiet får fem huvudvägar eller lärokurser — ett begrepp som ersätter såväl det nuvarande allmänna gymnasiet som handelsgymnasiet och tekniska gymnasiet. De fem studievägarna skall finnas i alla kommuner med gymnasium och i stor utsträckning i varje skolenhet.

- De linjer som ingår i nuvarande allmänna gymnasiet blir omorganiserade i det nya gymnasiet. Latinlinjen försvinner och ersätts inte av någon studieväg med latin som kärnämne.

- De tre studievägar som närmast motsvarar nuvarande allmänna gymnasiet är naturvetenskapliga lärokurser, samhällsvetenskapliga lärokurser och humanistiska lärokurser. En social, en estetisk och en klassisk variant ingår här. Vidare skall det nya gymnasiet innehålla en ekonomisk och en teknisk lärokurs, båda indelade i olika alternativ.

- Det gymnasium utredningen konstruerat är ett s. k. tillvalsgymnasium. I första årskursen läser eleverna i mycket stor omfattning samma ämnen oavsett vilken studieväg de valt. Sedan minskar den gemensamma kärnan av ämnen successivt och eleverna har att välja en allt mera differentierad väg. Det blir möjligt för eleverna att utan stora svårigheter växla från en studieväg till en annan.

- Gymnasiets lärostoff har starkt moderniserats. Kursplaner jämte anvisningar föreligger klara i en särskild volym, som utkommit samtidigt med huvudbetänkandet. Ämnet samhällskunskap får en stark ställning och innesluter i sig även många moment som tidigare ingått i ämnet geografi.

- Stor vikt läggs vid att träna gymnasiet elever i ett självständigt arbetssätt, vid grupparbete och dyl. kt. Långläxor och läsning på bering är medel i denna strävan.

- Gymnasiet blir treårigt — utom den tekniska lärokursen som blir 4-årig. Fjärde årskurs kan dock inte ordnas vid varje gymnasium utan kommer att förläggas till i huvudsak de orter som nu har tekniskt gymnasium. Inget krav på förpraktik skall uppställas för inträde.

- Elever som av någon anledning behöver en längre studietid än tre år kan få avstå från ett, två eller eventuellt tre ämnen och koncentrera sig på övriga. Efter den egentliga gymnasietidens slut kan de om de vill komplettera sin utbildning med de ämnen som de saknar. Det behöver då inte bli frågan om ett helt års studier ytterligare.

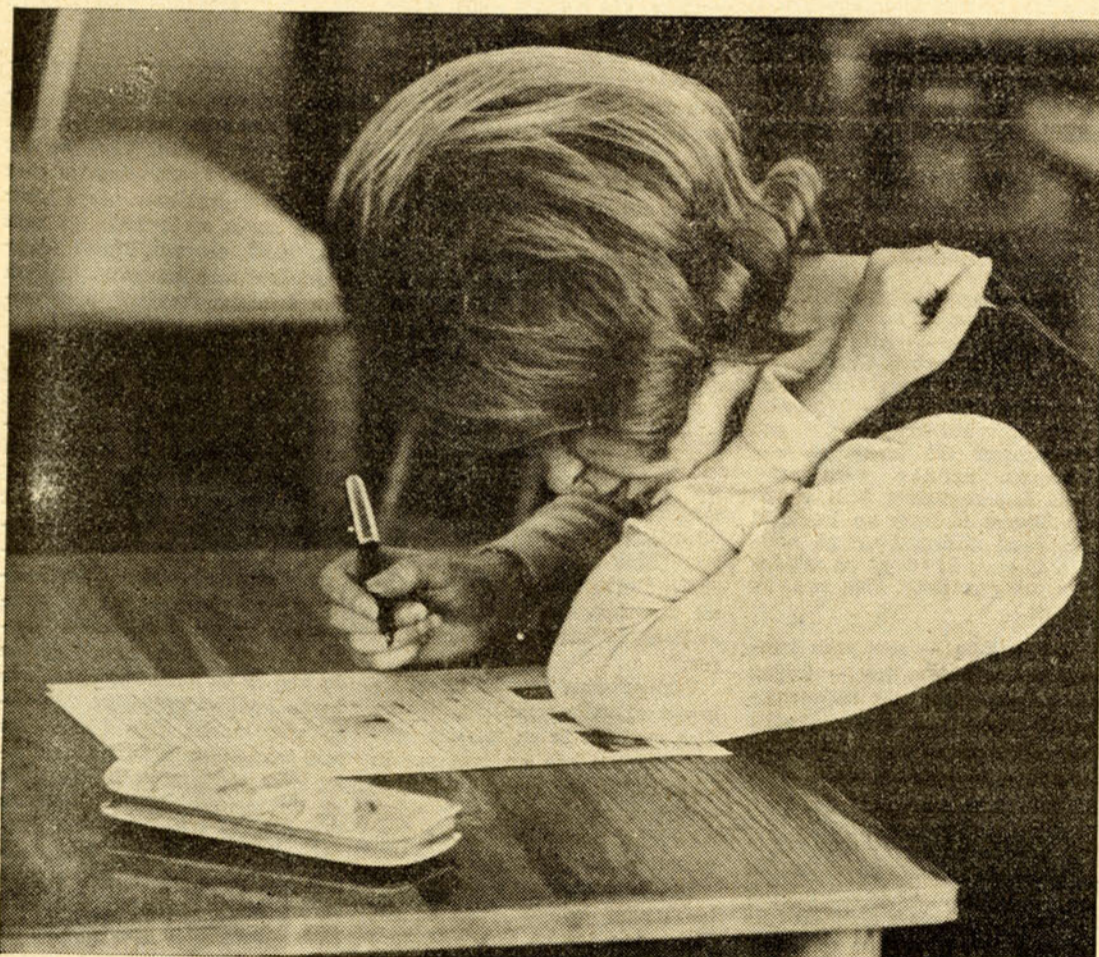
- Inträde i gymnasium kan man vinna från någon av linjerna 9 g, h, m, t och s i grundskolan. Elever från övriga linjer kan också vinna inträde men måste i så fall komplettera.

- Betyg skall ges i skalan 1—5 som i grundskolan. Betygen blir relativa.

- I stället för nuvarande examen blir det skriftliga prov av delvis ny typ utspridda över en längre tid. Censorerna ersätts av fackinspektörer som reser runt i gymnasierna hela året för att bl. a. kontrollera undervisningens kvalitet och betygättningen.

- Utredningen föreslår att den som gått igenom gymnasiet tre år skall ha tillträde till studier vid högskola och universitet om betyget når upp till ett visst medelvärde.

- Det nya gymnasiet blir kommunalt. Det skall införas från läsåret 1965/66.

I det nya gymnasiet blir det skriftliga prov som sprids ut över en längre tid i stället för den nuvarande examen. Censorerna skall ersättas av fackinspektörer som reser runt i gymnasierna för att kontrollera kvalitet och betygssättning på undervisningen.

tiska lärokursen får alltså ett par klassiska varianter.

Fyra ekonomiska alternativ

Den ekonomiska lärokursen kan i stort sett sägas ersätta handelsgymnasiet. Det ekonomisk-språkliga alternativet utbildar personal för kvalificerade sekretäreruppfiger och ger kunskaper och färdigheter i språk, maskinskrivning och stenografi samt insikter i ekonomiska frågor. Eleverna kan också välja social variant.

Det kamerala alternativet har redovisningsteknik som karaktärsämne samt ger även företagsekonomisk utbildning.

Det distributiva alternativet utbildar personal för distribution och tar upp såväl försäljnings- som inköpsfrågor.

Det administrativa utbildar personal för enskild och offentlig förvaltning. Förvaltningen blir karaktärsämne men undervisning ges i bl. a. företagsekonomi.

Inget praktikkrav skall ställas på den som läser den ekonomiska lärokursen.

Tekniska grenar krymps till fyra

Den femte lärokursen, den tekniska, ersätter det nuvarande tek-

niska gymnasiet. Differentieringen blir inte så stark som i detta. Där har förekommit 19 grenar, men så många är det inte lämpligt att behålla i det nya gymnasiet anser utredningen. Differentieringen bör liksom i det tekniska gymnasiet ske i första hand efter fack.

Utredningen föreslår att den tekniska lärokursen skall få fyra huvudalternativ: maskinteknisk, byggtknisk, elteknisk och kemiteknisk. Uppdelningen i dessa görs först i årskurs 3.

Den byggtkniska lärokursen uppdelas i sista årskursen på två alternativ, ett anläggningsteknisk och ett husbyggnadsteknisk. Des eltekniska lärokursen delas på ett elkraftteknisk och ett teleteknisk alternativ. Eleverna på den maskintekniska lärokursen bör få vissa möjligheter att inrikta sig på antingen produktion eller konstruktion.

De som väljer den tekniska lärokursen får läsa allmänna ämnen i större utsträckning än eleverna på nuvarande tekniska gymnasiet. Eftersom utrymmet för de tekniska ämnena inte bör minska och arbetsbördan måste väsentligt reduceras, går det inte att genomföra en fullständig teknisk lärokurs på tre år. Utred-

ningen föreslår därför att den tekniska lärokursen blir 4-årig.

Läro kursen har utformats så att den elev som så önskar efter tre år kan övergå till studier vid universitet och högskolor. Den fjärde årskursen kan av ekonomiska skäl (lokaler, specialutrustning) inte upprättas på samtliga gymnasieorter. Den bör förläggas i huvudsak till de orter som nu har tekniskt gymnasium.

Fler språk kan läsas

Innehållet i gymnasiernas ämnen ändras starkt enligt förslaget. En del stoff omgrupperas också.

I svenska får de språkliga momenten större utrymme med accent på den muntliga framställningen som förberedelse för den skriftliga.

Det är viktigt att rikare möjligheter än nu erbjuds eleverna att läsa flera moderna språk, säger utredningen. Engelska blir huvudspråk och skall läsas av alla elever även om det inte är nödvändigt att alla gör det hela gymnasietiden.

Samtliga elever utom de som läser teknisk lärokurs bör obligatoriskt studera tre moderna språk, humanisterna under tre år. Eleverna bör här fritt få välja mellan franska, tyska, ryska, spanska, italienska och portugisiska, eventuellt också finska.

Samhällskunskapen förstärks

Svensk och internationell samhällsorientering samlas i ett ämne, kallat samhällskunskap. I detta ingår bl. a. kultur-geografiska och ekonomisk-geografiska moment som är av vikt för samtliga elever på gymnasiet. Ämnet skall belysa samhället utifrån politiska, sociala, ekonomiska och geografiska synpunkter.

Historia och filosofi vidgas

Utöver politiska, ekonomiska och sociala moment skall ämnet historia även ge en bredare kulturhistorisk orientering. Samtliga elever läser historia i årskurserna 1 och 2. Humanister och samhällsvetare läser ämnet även i årskurs 3.

Utredningen föreslår också att idéhistoriska moment skall ges en starkare ställning i det framtida gymnasiet. En speciell lärobok i idéhistoria bör införas.

Filosofi kommer in i årskurs 3 och förekommer i humanistisk, samhällsvetenskaplig och naturvetenskaplig lärokurs. Etiska frågor och de viktigaste världsåskådningarna behandlas.

Psykologi blir ett självständigt ämne och alltså inte längre en del av filosofiämnet.

Religionsorienteringen — ett svårlost problem

Utredningen framhåller att religionsorienteringen berett ett särskilt problem. Den har funnit att frågan om vilket religionsorienterande stoff som skall ingå i gymnasieundervisningen och omfattningen av detta stoff bör avgöras på samma sätt som övriga ämnen, d. v. s. med hänsyn till avnämarnas, samhällslivets och individernas krav.

Ser man på de avnämarnundersökningar som gjorts finner man att religionskunskap krävs i första hand av elever som skall fortsätta med humanistiska studier. Samhällslivet kräver sådan orientering åt alla.

Ett särskilt ämne, religionskunskap, införs i årskurs 3 i den humanistiska, samhällsvetenskap-

KOMMITTÉ NYTT

BORÅS: Ungdomskurs på Stadshotellet i Alingsås veckoslutet 28—29 september. Ombudsman Stig Söderberg, SIF, och sekreterare Harry Breidensjö medverkar.

GÖTEBORG: Veckoslutskurs på Fars Hatt i Kungälv den 26—27 oktober.

HÄRNÖSAND: Upptaktsmöte den 25 september tillsammans med TBV-kommittén om fackliga studier. Sekreterare Sivert Nordén, TBV, medverkar.

LINKÖPINGS- och NORR-KÖPINGS-kommittéerna kommer i år att förlägga sitt "Östgötatjänstemännens debattforum" till Åtvidaberg veckoslutet 19—20 oktober. Mera därom i nästa nummer.

MALMÖ: Sydsvenska TCO-stämman i Malmö Rådhus lördagen den 26 oktober kl. 15.45.

STOCKHOLM: Ordinarie höst-sammanträde med ombudsför-samlingen onsdagen den 25 september kl. 19.30 i Förbundshuset, Torsgatan 10, B-salen. Socialminister Sven Aspling kommer att tala över ämnet "Den åldrande arbetskraftens problem och samhället". Därutöver orientering om kommitténs höst-program samt information från TBV om den fackliga studieverksamheten.

UDDEVALLA: Konferens kring länsindelningsproblemen lördagen den 12 oktober på Bohusgården.

ÖRNSKÖLDSVIK: Veckoslutskonferens på Björkuddens Turisthem den 19—20 oktober.

liga och naturvetenskapliga lärokursen.

Ett nytt ämne, socialkunskap, kan elever på de humanistiska och samhällsvetenskapliga lärokurserna läsa i årskurserna 2 och 3 mot utbyte av ett modernt språk.

Naturvetenskap åt alla

I matematik, fysik och kemi har kurserna gjorts gemensamma för naturvetenskaplig och teknisk lärokurs. Innehållet i ämnena blir starkt moderniserat. Matematik och fysik bör enligt utredningen förekomma i samtliga årskurser, kemi i årskurserna 1 och 2.

Utredningen har funnit att alla gymnasister bör få teknisk och naturvetenskaplig orientering. För elever inom humanistisk och samhällsvetenskaplig lärokurs ges den i ett särskilt ämne, naturvetenskap, som innehåller stoff från naturgeografi, fysik, kemi och biologi.

Den ekonomiska lärokursen blir liksom nuvarande handelsgymnasiet treårig.

Estetisk fostran bara åt en del

Estetiska ämnen har införts som obligatoriska endast i de humanistiska, samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga lärokurserna. Ett särskilt ämne, konst och musikhistoria, införs där i årskurserna 1 och 2. Därjämte skall eleverna välja ett av ämnena teckning och musik.

Teaterhösten

Vi är inne i september och det är tätt mellan teaterpremiärerna i de större städerna. Men även de ambulerande teatrarna kommer snart igång med sina höstprogram.

Riksteatern ger under hösten 13 program av vilka några går direkt till skolorna. Spelöppningen sker i mitten av september och koncentreras till månadsskiftet september—oktober, då nio premiärer följer slag i slag.

I repertoaren ingår ett gästspel från Kungl. Teatern med operan Rigoletto. Bland övriga program kan nämnas: Brechts Tolvskilingsopera i uppsättning av Sandro Malmquist, Sofokles' Antigone, John Patricks komedi Alla älskar Opal, samt Peter Shaffers Se men inte höra. Höstoperett blir Teaterbåten.

Svenska Teatern startar sin andra höst- och vintersäsong med glädje sedan man konstaterat en kraftig ökning av publiksiffran under föregående spelperiod. Höstens och vinterns repertoar sträcker sig från opera till crazy-musical, den sistnämnda med namnet "Prarie-Saloon".

Italienaren Dario Fos glada fars "Tjuvar, Lik och Fala Qvinnor", uppförs liksom "Nog lever farfar" med John Elfström i huvudrollen.

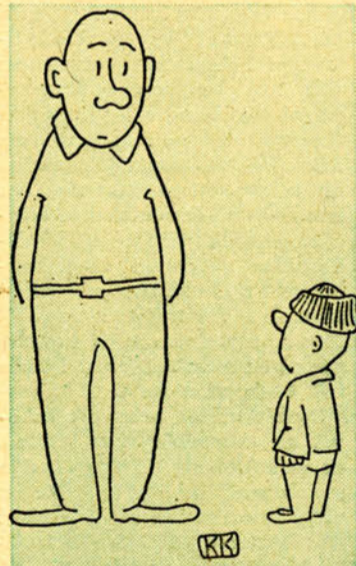
Humanister och samhällsvetare kan i årskurserna 2 och 3 välja estetisk variant med specialisering på något av de tre ämnena musik, teckning och dramatik med tre veckotimmar genom att byta ut ett modernt språk.

Gymnastik får 3 veckotimmar i årskurserna 1—2 och 2 timmar i årskurs 3.

Mer självständigt arbete

Gymnasiet skall utöver ämneskunskaper också ge eleverna studie- och arbetstekniska färdigheter. Kraven härpå är stora från både avnämarna och gymnasisterna.

Förslaget till läroplan förutsätter också en konsekvent genomförd samverkan mellan olika ämnen, detta för att belysa sambandet mellan dem och underlätta elevernas överblick över lärostoffet. Undervisningen bör individualiseras mer än nu.

— Vad tror du man skulle hamna här i världen om man inte sparade och lade undan sina pengar?

— På bio...

TCO tycker...

TCO har avgett yttranden över sex betänkanden. Det första är skolöverstyrelsens förslag till stadga för lärarhögskolor. Det andra är utbildningen av lärare för jordbruk och skogsbruk samt fortbildning av lärare i yrkesämnen. Det tredje rör förebyggandet av ohälsa och olycksfall vid laboratoriearbete. Två yttranden behandlar aktuella bilfrågor och det sista berör lärarbristen.

LÄRARHÖGSKOLORNA

TCO förordar att en särskild stadga för lärarhögskolor inte utfärdas nu, utan att hittills gällande föreskrifter tillämpas tills vidare i väntan på resultatet av lärarutbildningsakkunnigas arbete.

Om en stadga trots allt kommer att utfärdas anser TCO att den bör vara provisorisk och att berörda personalorganisationer bör få tillfälle till överläggningar med vederbörande departement om enskildheter i stadgeförslaget.

LÄRARE FÖR JORD- OCH SKOGSBRUK

TCO delar de sakkunnigas uppfattning att en kraftig upprustning av den pedagogiska utbildningen för lärarna är synnerligen önskvärd. Nödvändigheten av en nära samordning av jordbruks- respektive skogsbruksutbildningen betonas starkt av TCO.

Den praktiskt betonade fackutbildningen tillmåtar TCO ett stort värde. Den lärare som placeras vid skogsbruksskola måste kunna undervisa och leda de praktiska övningarna i förekommande ämnen och bör därför ha en gedigen utbildning.

När det gäller den fortsatte utbildningen av lärare i yrkesämnen förutsätter TCO att de beslutande myndigheterna ställer sig förstående till det stora behov av vidareutbildning och fortbildning som föreligger för lärare i yrkesämnen. Lärare och instruktörer bör genom en ökad stipendiegivning få möjligheter att själva arrangera studier inom sitt kompetensområde.

LABORATORIEARBETE

Betänkandet upptar i huvudsak frågor av skyddskaraktär vid kemiska, bakteriologiska och liknande laboratorier. TCO framhåller nödvändigheten av att de som står i det dagliga praktiska arbetet inte lämnas utanför vid planering av nya laboratorier eller ombyggnader utan på ett tidigt stadium får delta i utformningen och inredningen.

Beträffande yrkesskaderisker vid laboratoriearbete så anser TCO att dessa kan nedbringas om bl. a. lokalförhållandena förbättras, skyddsåtgärder utfärdas, förebyggande åtgärder vidtas, och om utbildnings- och informationsverksamheterna intensifieras.

Enligt utredningen skulle enskild forskare, som fått anslag från statligt forskningsråd, annan statlig myndighet, enskilda m. m. anses som arbetsgivare enligt yrkesskadeförsäkringslagen för personal som anställs av honom.

TCO kan inte acceptera utredningens ställningstagande och vill understryka att staten bör åta sig arbetsgivaransvaret för samtlig personal det här är fråga om.

BEGAGNADE BILAR

TCO konstaterar när det gäller yttrandet över vissa förslag som rör handeln med begagnade bilar att ett system med inspektion på försäljningstillägena skulle innebära en påverkan på bil-

handeln att noggrannare bevakas att inte trafikfarliga fordon bjuds ut till försäljning.

Enbart förekomsten av en stickprovsmässig inspektion skulle förmodligen verka sanerande. TCO tillstyrker förslaget om utvidgad rätt för besiktningsmän till fordonskontroll men enligt TCO:s mening bör kontrollverksamheten först införas på försök under ett eller ett par år.

KONSUMENTUPPLYSNING FÖR MOTORFORDON

Angående frågan om möjligheter till konsumentupplysning om motorfordon så finner TCO att det är värdefullt att konsumenterna får en korrekt och saklig information även när det gäller motorfordon. Ur samhällets synpunkt bör det vara väsentligt att bästa möjliga vägledning står fordonssektorn till buds vid deras val, särskilt med tanke på att det rör sig om årliga investeringar på mellan 1,5 och 2 miljarder kr.

Det borde — anser TCO — finnas minst samma anledning att från statens sida stödja en upplysningsverksamhet beträffande motorfordon som att lämna upplysningar om andra konsumtionsvaror som tvättnmaskiner, dammsugare etc.

LÄRARBRISTEN I LÄROÄMNET

Goda löne- och anställningsvillkor för de yrkesutbildade lärarna är nödvändiga förutsättningar för att komma till rätta med bristen på arbetskraft inom skolområdet. Det finns anledning att kraftigt understryka detta med hänsyn till att man alltför mycket och för länge litat till provisorier, säger TCO i sitt yttrande angående vissa åtgärder mot lärarbristen i läroämnen.

Under en följd av år har folkskollärare i betydande omfattning och med goda resultat tjänstgjort som lärare på högstadiet. När skolöverstyrelsen nu i sina förslag särskilt tar upp löne- och anställningsförhållandena för personal som anlitas i skolan för att fylla vakanserna, erinrar TCO om att folkskollärare saknar tillfredsställande trygghet i anställning vid tjänstgöring på högstadiet.

Vidare anser TCO att man snarast bör genomföra de förslag som tidigare lagts fram om att frigöra lärarna från vissa inte undervisningsbetonade uppgifter. På det sättet skulle man kunna utnyttja de yrkesutbildade lärarnas arbetskraft på ett bättre sätt.

EN RAD SVENSKAR står i begrepp att lämna landet för att för NIB:s (nämnden för internationellt bistånd) räkning tillträda tjänster som yrkeslärare vid den svensk-liberianska yrkesskolan i Jekepa, Liberia, som ska drivas i samverkan med det svensk-amerikanska LAMCO-projektet. De som reser dit är följande åtta: instruktör William Sjöholm, Ljungbyhed, yrkeslärare Ragnar Östlund, Stuvsta, yrkeslärare Kjell Lindberg, Lund, yrkeslärare Ove Carlsson, Tidved, yrkeslärare K-G Lindén, Berga, slöjdare Kurt Blomberg, Linköping, ingenjör Alvar Carlsson, Uppsala, och yrkeslärare Ingvar Andersson, Asele.